

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА ДЛЯ ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Ступа Оксана Василівна

студентка,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

Сьогодні Україна відчуває нагальну потребу у значних фінансових інвестиціях, що зумовлено як масштабними руйнуваннями, спричиненими повномасштабним вторгненням російської федерації 24 лютого 2022 року, так і євроінтеграційними прагненнями держави.

Так, відповідно до Швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA4), яка охоплює за період з 24 лютого 2022 року до 31 грудня 2024 року, здійсненої Урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та Організацією Об'єднаних Націй, станом на 31 грудня 2024 року загальна вартість відбудови та відновлення в Україні становить 524 мільярди доларів США (506 мільярдів євро) впродовж наступного десятиліття, що приблизно у 2,8 рази перевищує прогнозований номінальний ВВП України за 2024 рік [1].

Крім цього, фінансові ресурси необхідні для приведення об'єктів інфраструктури у відповідність до вимог стандартів Європейського Союзу, що стосується, наприклад, інтеграції в європейську енергетичну мережу ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity), в єдину транспортну мережу TEN-T (The Trans-European Transport Network), забезпечення стандартів ЄС у сфері цивільного будівництва [2].

Тож, залучення ресурсів приватного сектору насамперед на засадах державно-приватного партнерства (ДПП) набуває все більшої актуальності.

За своєю суттю ДПП має дуалістичну природу й розглядається і як механізм залучення фінансування, і як механізм надання суспільних послуг, що традиційно постачаються державою. В результаті ефективного розподілу між партнерами ризиків, відповідальності, вигід від реалізації проєктів, а також поєднання фінансових, управлінських і технологічних можливостей партнерів виникає синергетичний ефект, що призводить до підвищення ефективності реалізації проєктів ДПП.

Характеризуючи перевагу більш ефективного надання публічних послуг через механізм ДПП, важливо звернути увагу на емпіричні дослідження. Так, у 2008 році Університет Мельбурна провів

дослідження щодо порівняння витрат 25 австралійських проектів ДПП із витратами 42 проектів, що були реалізовані на основі публічних закупівель. Результати показали, що медіанне перевищення 13 кошторисних витрат у проектах із публічними закупівлями становило 10,1%, тоді як у проектах ДПП це значення складало 5,6% [3].

Крім цього, до переваг ДПП також належить можливість фінансувати ті проекти, які держава в іншому випадку профінансувати б не змогла через відсутність фінансових ресурсів; зниження навантаження на бюджет; підвищення ефективності надаваних послуг; створення можливостей для впровадження нових технологій та інновацій та інше.

Усвідомлюючи потенціал державно-приватного партнерства, уряд України розглядає його як один із ключових інструментів післявоєнного відновлення, що знаходить відображення як у заявах високопосадовців, так і в стратегічних документах держави. Так, під час міжнародної конференції в Лугано прем'єр-міністр України Денис Шмигаль зазначив, що серед джерел для відбудови країни важливу роль відіграватиме залучення приватних інвестицій через проекти ДПП.

У Плані для реалізації програми Ukraine Facility протягом 2024–2027 років зазначається, що ДПП може відіграти ключову роль у забезпеченні достатніх ресурсів для реконструкції та відновлення [4; 5, ст. 60].

Прагнення уряду розвивати та використовувати механізм ДПП для залучення фінансування інфраструктурних інвестицій також закріплені в таких стратегічних документах, як Національна економічна стратегія на період до 2030 року, Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки, Стратегія національної безпеки України, Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена постановою Кабінету Міністрів України № 471, Указ Президента України № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року», Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України та інших стратегічних документах.

Уряд активно працює в напрямку розбудови інституційного забезпечення реалізації проектів ДПП. Так, у 2019 році було прийнято новий Закон України «Про концесію» від 03.10.2019 № 155-IX, який був розроблений з метою реформування концесійного законодавства, узгодження законодавства про концесії із рамковим законом про ДПП, впровадження ключових принципів ЄС у цій сфері та врегулювання всіх складових концесійної діяльності [6]. У цьому ж році було створено Агенцію з питань підтримки державно-приватного партнерства, яка спрямована на здійснення заходів для реалізації в Україні якісних та інвестиційно-привабливих проектів ДПП у різних сферах економіки.

Протягом 2020–2023 років Агенцією ДПП було здійснено ідентифікацію 162 потенційних проєктів ДПП, з яких 40 відібрано, як інвестиційно-привабливі проєкти для реалізації на умовах ДПП; розроблено 16 концептуальних записок, 5 техніко-економічних обґрунтувань; проведено 29 навчальних заходів [7].

Впроваджені зміни були позитивно оцінені міжнародними фінансовими організаціями. Так, за Індексом готовності, що розраховується Європейським банком реконструкції та розвитку спільно з аналітичним відділом журналу “Economist” та вимірює здатність країни до створення і реалізації проєктів ДПП за такими критеріями, як нормативно-правові засади, інституціональна структура, функціональна готовність, інвестиційний клімат, фінансові механізми, загальний бал України складає 69 зі 100 можливих, і визначає Україну як розвинену країну у сфері готовності до реалізації проєктів ДПП. При цьому середнім значенням серед 71 країни є 59 балів [2].

Відповідно до рейтингу Світового банку за 2023 рік Benchmarking Infrastructure Development, що оцінює якість правового регулювання в частині можливості впровадження великих інфраструктурних проєктів із залученням приватного сектору, Україна суттєво покращила свої показники у порівнянні з 2020 роком. Зокрема, у тематичному напрямі «підготовка проєктів» оцінка зросла з 68 до 73 балів, у сфері «державних закупівель» – з 65 до 74, «управління контрактами» – з 66 до 71, а за напрямом «ініціативи приватного сектору» – з 75 до 83 балів [9].

Крім цього, у 2022 році було розроблено законопроект №7508, покликаний підвищити ефективність реалізації проєктів ДПП, який, крім іншого, передбачає спрощення процедури підготовки проєктів із відновлення та невеликих проєктів (до 5,3 млн євро), що дозволить вдвічі скоротити строк для прийняття рішення про реалізацію таких проєктів; розширення сфер застосування ДПП, переліку державних партнерів, джерел фінансування проєктів ДПП; встановлення додаткових видів державної підтримки проєктів ДПП; діджиталізація процесу підготовки і здійснення проєктів ДПП через проведення конкурентних процедур в електронній торговій системі [2].

Водночас рівень реалізації проєктів ДПП в Україні залишається низьким (див. табл. 1).

Гальмування реалізації проєктів на засадах ДПП зумовлено наслідками повномасштабного вторгнення РФ, що визначає потребу в подальшому зміцненні інституційних та нормативних засад впровадження ДПП у відповідь на сучасні виклики.

Таблиця 1

Стан реалізації проєктів ДПП за період з 01.01.2020 по 01.01.2025

Тип договорів / Стан реалізації	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024	01.01.2025
Укладено договорів	192	193	193	198	200
Всього реалізується, з них:	39	31	18	22	22
<i>Концесійні договори</i>	29	22	9	10	9
<i>Договори про спільну діяльність</i>	6	5	5	6	6
<i>Інші договори</i>	4	4	4	6	7
Не реалізується (всього), з них:	153	162	162	166	167
<i>Договори про спільну діяльність</i>	118	119	116	115	114
<i>Договори про спільну діяльність</i>	35	43	46	51	53
Призупинені через війну	0	0	13	10	11
Рівень реалізації, %	20%	16%	9%	11%	11%

Джерело: складено автором на основі даних [7]

Список використаних джерел:

1. World Bank Group. Оновлена оцінка потреб України на відновлення та відбудову. *World Bank*. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
2. Державно-приватне партнерство як інструмент відбудови України. Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/research/derzhavno-pryvatne-partnerstvo-yak-instrument-vidbudovy-ukrayiny/>
3. Посібник APMG з сертифікації в сфері державно-приватного партнерства (ДПП) / ADB та ін. ; ред.: І. Новікова, Т. Бойчук ; пер. з англ. К.-infra. 2016. 196 с. URL: <https://ppp-certification.com/sites/www.ppp-certification.com/files/documents/%D0%93%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D0%B0%201.pdf>.
4. Науменкова С., Міщенко С., Тіщенко Є. Проєктне фінансування в умовах реалізації “UKRAINE FACILITY PLAN”. *Економічний простір*. 2024. №191. С. 142–153. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-24>
5. План для України: Ukraine Facility. – К.: Міністерство економіки України, 2024. – 380 с. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>